

УДК 378.147.091.31:793.3
DOI <https://doi.org/10.32782/ART/2026-2-8>

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ У ПРОЦЕСІ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кондратенко Ганна Григорівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
декан факультету музичного мистецтва і хореографії
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
ORCID ID: orcid.org/0000-0002-5035-4355
e-mail: h.kondratenko@kubg.edu.ua

Сизоненко Андрій Борисович

методист центру вебометрії та інформаційних систем НДЛ цифровізації освіти,
аспірант кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
ORCID ID: orcid.org/0009-0003-0330-6195
e-mail: a.syzonenko@kubg.edu.ua

У статті досліджено особливості розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів у процесі проєктної діяльності в умовах вищої мистецької освіти. Проаналізовано теоретичні підходи до розуміння творчого потенціалу як комплексної характеристики особистості, що охоплює когнітивні здібності, особистісні характеристики, мотиваційні чинники та професійні компетентності. Визначено специфіку хореографічної освіти, що реалізується через виконавську, імпровізаційну та композиційну творчість. Обґрунтовано методологічні засади використання проєктної діяльності як ефективного засобу розвитку творчого потенціалу, що базується на ідеях Дж. Дьюї та В. Кілпатріка про навчання через досвід та активну участь студентів. На прикладі навчальної дисципліни “Технології проєктної діяльності у хореографії” продемонстровано, що системна робота над створенням хореографічного продукту забезпечує формування інтегрованої проєктної компетентності, що поєднує теоретичні знання, художнє мислення, технічні навички та управлінські вміння. Розглянуто можливості інтеграції сучасних технологій (віртуальна реальність, технології фіксації рухів) у проєктну діяльність для розширення меж хореографічного мистецтва. Підкреслено актуальність розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів в умовах повномасштабної війни, коли креативність стає інструментом формування національно-культурної ідентичності. Визначено перспективи подальших досліджень у напрямі розробки конкретних методик використання проєктної діяльності на різних етапах підготовки хореографів.

Ключові слова: творчий потенціал, хореографічна освіта, проєктна діяльність, майбутні хореографи, мистецька освіта, композиційна творчість, професійна підготовка.

DEVELOPING THE CREATIVE POTENTIAL OF FUTURE CHOREOGRAPHERS THROUGH PROJECT-BASED ACTIVITIES

Hanna Kodratenko

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Andrii Syzonenko

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

The article examines the features of developing the creative potential of future choreographers through project-based activities in higher art education. Theoretical approaches to understanding creative potential as a complex personality characteristic encompassing cognitive abilities, personal characteristics, motivational factors, and professional competencies are analyzed. The specificity of choreographic education,

© Кондратенко Г. Г., Сизоненко А. Б., 2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

realized through performance, improvisational, and compositional creativity, is defined. The methodological foundations of using project-based activities as an effective means of developing creative potential, based on the ideas of J. Dewey and W. Kilpatrick about learning through experience and active student participation, are substantiated. Using the example of the academic discipline “Technologies of Project Activities in Choreography,” it is demonstrated that systematic work on creating a choreographic product ensures the formation of integrated project competence combining theoretical knowledge, artistic thinking, technical skills, and managerial abilities. The possibilities of integrating modern technologies (virtual reality, motion capture technologies) into project activities to expand the boundaries of choreographic art are considered. The relevance of developing the creative potential of future choreographers in the context of full-scale war is emphasized, when creativity becomes an instrument for forming national-cultural identity. Prospects for further research in developing specific methods of using project activities at different stages of choreographer training are identified.

Key words: *creative potential, choreographic education, project-based activity, future choreographers, art education, compositional creativity, professional training.*

Постановка проблеми. Сучасні умови повномасштабної війни в Україні стали підставою для реагування системи освіти на виклики та трансформаційні зміни. Велике значення покладається на підготовку фахівців в закладах вищої освіти, де пріоритетним напрямком є розвиток творчого потенціалу особистості. Творчість, креативність стають не лише способом самовираження та самореалізації, а й елементом формування національно-культурної ідентичності та потужним ресурсом розвитку духовної культури особистості. В цьому аспекті важливою є професійна підготовка майбутніх хореографів, які, як і інші українські митці, популяризують українську культуру у світі, протидіючи агресії засобами «культурного фронту».

Творчий потенціал хореографа є комплексною характеристикою особистості, що включає креативні здібності, художнє мислення, емоційну виразність, володіння техніками імпровізації та композиції, здатність до самовираження через мову танцю (Gardner, 1983). Розвиток цього потенціалу потребує не лише традиційних форм навчання (класи класичного, народного, сучасного танцю), а й інноваційних педагогічних підходів, що стимулюють самостійність, ініціативність, експериментування.

Важливим ресурсом розвитку творчого потенціалу є інноваційні технології, які дозволяють швидко адаптуватися в складних умовах та спонукають шукати нестандартні рішення. Творчий потенціал майбутніх хореографів є першоджерелом створення ефективних проєктів, які стають платформами для творчої самореалізації та можливості існування креативних індустрій в умовах війни.

Попри значну кількість досліджень з питань хореографічного мистецтва та творчого розвитку особистості, проблема використання проєктної діяльності як засобу розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів залишається недостатньо розробленою. Більшість праць зосереджені або на загальній методиці викладання хореографічних дисциплін, або на психологічних аспектах

креативності, тоді як специфіка інтеграції проєктного методу в систему підготовки хореографів потребує спеціального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну основу дослідження становлять праці українських та зарубіжних науковців з питань творчості та творчого потенціалу особистості. Проблеми творчості та креативності досліджували М. С. Даценко, О. А. Дубасенюк, Г. Закалик, В. І. Коновальчук, Н. М. Латиш, А. В. Лукановська, Дж. Гілфорд, Р. Стернберг, Е. П. Торренс, М. Чиксентміхайї, які розробили концептуальні моделі креативності та методи її вимірювання.

Дослідження теоретичних і методичних засад розвитку творчого потенціалу здійснювали М. С. Даценко (систематизувала підходи до розвитку творчого потенціалу педагогічних працівників), О. А. Дубасенюк (розробила практично-орієнтовані матеріали з виявлення та розвитку творчого потенціалу майбутніх педагогів, що знайшли широке застосування в освітній практиці), Г. Закалик (дослідила творчий потенціал у контексті старшої школи), В. І. Коновальчук (зосередилася на питаннях розвитку творчого потенціалу особистості в контексті професійної підготовки), Н. М. Латиш (запропонувала структурний підхід до аналізу творчого потенціалу, поєднавши процесуальний та особистісний аспекти творчості), А. В. Лукановська (систематизувала структурні компоненти творчого потенціалу та їх методичне тлумачення), В. О. Холоденко (здійснила ґрунтовний аналіз змісту, структури та детермінант творчого потенціалу особистості в мистецькій освіті, що є особливо релевантним для підготовки фахівців творчих спеціальностей) та ін. Психологічні аспекти творчого потенціалу особистості детально досліджені Н. І. Антюховою, яка розкрила внутрішні механізми та чинники його розвитку.

Питання мистецької освіти в аспекті розвитку творчої особистості розглядали Г. Гарднер (Gardner, 1973), Е. Айснер (Eisner, 2002), які обґрунтували важливість мистецтва для когнітивного та емоційного розвитку. Джой Пол Гілфорд у

своїй роботі 1950 року виділив дивергентне мислення – здатність генерувати множину різноманітних рішень для однієї проблеми – як центральний компонент креативності (Guilford, 1950). На противагу конвергентному мисленню, що прагне до єдиного правильного рішення, дивергентне мислення характеризується оригінальністю, гнучкістю, флюентністю (швидкістю генерації ідей) та елаборацією (деталізацією).

Специфіка хореографічної освіти висвітлена у працях Л. Андрощук, Т. Благової, Т. Медвідь, А. Підлипської, О. Плахотнюка, Ю. Станішевського, О. Хендрик та ін. Особливості хореографічної підготовки досліджені також закордонними науковцями С. Фостер (Foster, 1996), Дж. Смітс (Smith-Autard, 2010), А. Ліпскомб (Lipscomb, 2006) та ін. Разом з тим, аспект розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів потребує більш ґрунтовного вивчення. Актуальним напрямком досліджень є проєктна діяльність, як сфера для розвитку творчого потенціалу та самореалізації. На педагогічний потенціал проєктного методу вказували Дж. Дьюї (Dewey, 1938), У. Кілпатрік (Kilpatrick, 1918), сучасні дослідники Дж. Томас (Thomas, 2000) та ін.

Метою статті є дослідження особливостей розвитку творчого потенціалу майбутніх хореографів у процесі проєктної діяльності.

Виклад основного матеріалу. На підставі аналізу наукових джерел, можна зробити висновок, що творчий потенціал є складним багатовимірним конструктом, що перебуває на перетині психології, педагогіки, філософії мистецтва. У найзагальнішому розумінні творчий потенціал можна визначити як сукупність можливостей особистості для здійснення творчої діяльності, що включає когнітивні здібності, особистісні характеристики, мотиваційні чинники та соціокультурні умови (Sternberg & Lubart, 1995). Ми погоджуємось з визначення М. Ярошенко, що «творчий потенціал – це система властивостей і здібностей особистості, що визначають її можливості до творчої та креативної діяльності, включно з інтелектуальними, емоційними та мотиваційними компонентами» (Ярошенко, 2011).

Хореографія є унікальною формою мистецтва, що використовує рух людського тіла як основний засіб художнього вираження. На відміну від словесних чи візуальних мистецтв, танець є часово-просторовим, ефемерним, втіленим (embodied) мистецтвом, що вимагає синтезу фізичних, емоційних, інтелектуальних та естетичних здібностей (Foster, 1996). Творчість у хореографії проявляється на кількох рівнях. По-перше, це виконавська творчість – інтерпретація та персоналізація існуючої хореографії, внесення власного емоційного забарвлення, нюансів, виразності. Навіть при виконанні суворо зафіксованої хореографії

кожен танцівник привносить щось унікальне через особливості свого тіла, темпераменту, досвіду. По-друге, це імпровізаційна творчість – спонтанне створення руху в процесі танцю, що особливо характерно для сучасних танцювальних форм, контактної імпровізації, джазу. По-третє, це композиційна творчість – створення хореографічних творів, що включає винаходження рухового матеріалу, його організацію в просторі та часі, роботу з музикою, світлом, костюмами, створення драматургії та смислових пластів (Smith-Autard, 2010).

У контексті нашого дослідження ми проаналізували особливості процесу професійної підготовки майбутніх хореографів у закладах вищої освіти в аспекті можливостей для розвитку творчого потенціалу.

Сучасна вища хореографічна освіта прагне до балансу між збереженням традицій (опануванням класичних технік, історичних стилів) та розвитком інноваційності, критичного мислення, індивідуального художнього голосу. Навчальні програми включають як практичні дисципліни (класичний, народний, історико-побутовий, сучасний танець, техніки партерингу), так і теоретичні курси (історія хореографічного мистецтва, теорія та методика викладання, анатомія та фізіологія, музична грамота) (Гончаренко, 2008). Проте дослідники відзначають, що традиційна система хореографічної освіти часто фокусується на репродуктивному навчанні – засвоєнні та відтворенні існуючих рухових патернів, стилів, композиційних структур. Студенти вчать виконувати та викладати те, що вже існує, тоді як розвиток власної творчої індивідуальності, експериментування, пошук нових форм залишаються на периферії (Smith-Autard, 2010).

Танцювальні програми все частіше включають міждисциплінарні підходи та технологічну підготовку, надаючи майбутнім хореографам навички, необхідні для успіху в постійно мінливому мистецькому середовищі. Практичний складник навчання ґрунтується на системі завдань, які забезпечують поступову актуалізацію творчого потенціалу й оволодіння студентами структурою хореографічного продакшну. Виконуючи комплекс творчих і організаційних вправ – від пошуку ідеї, розроблення концепції та драматургічної логіки, до створення музичного та візуального рішення, планування репетицій, взаємодії з технічними службами, відеозйомки й презентації результату – студенти занурюються в реальний процес проєктування мистецького продукту. Такі завдання сприяють розвитку самостійності, здатності до творчої імпровізації, рефлексії, художнього вибору та аргументації власної концепції. Водночас вони забезпечують формування проєктної компетентності як інтегрованої якості, що

включає уміння аналізувати, планувати, конструювати й реалізовувати творчий задум у межах повного продакшн-циклу. У результаті студенти не лише оволодівають технікою створення хореографічного твору, а й здобувають досвід трансформації індивідуального творчого задуму у завершений мистецький продукт, що є показником сформованості їхнього творчого потенціалу та професійної готовності.

Творчий потенціал майбутніх хореографів охоплює інноваційні можливості та художні засоби вираження, які визначатимуть еволюцію танцю в найближчі роки. Сучасний танець, що має багаті історичні корені культурних та технологічних перетворень, характеризується поєднанням традиційних технік та сучасних технологій. Ця динамічна взаємодія призвела до появи гібридних форм, що відображають складність глобалізованого суспільства та безліч впливів різних культур, що робить вивчення майбутніх хореографів особливо важливим у ширшому контексті сценічного мистецтва.

Майбутні хореографи, із завданнями та можливостями, що з'являються завдяки розвитку технологій, таких як віртуальна реальність та технології фіксації рухів, мають змогу по-новому визначити межі цього виду мистецтва. Таке об'єднання не лише вдосконалює творчий процес, а й заохочує взаємодію між митцями, вченими та фахівцями з технологій. Вплив такої співпраці є значним, оскільки вона сприяє більш відкритому та всебічному розумінню танцю, що співзвучно з актуальними суспільними питаннями, такими як ідентичність, спільнота та соціальна справедливість.

Ключовим фактором, що впливає на розвиток творчого потенціалу майбутніх хореографів є освітній процес. Так, навчальна дисципліна «Технології проектної діяльності у хореографії», яка викладається на освітньо-професійній програмі «Хореографія (за видами)» в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка, спрямована на опанування технологій проектної діяльності в хореографії, виконує функцію не лише практичного інструменту підготовки, а й засобу активного творчого розвитку. Мета запропонованого курсу полягає у створенні педагогічних умов, за яких студенти можуть реалізувати власний творчий задум, навчитися контролювати всі етапи створення хореографічного продукту та усвідомити механізми втілення індивідуальної творчої ідеї у сценічний або відео-хореографічний формат. Таким чином, курс сприяє формуванню інтегрованої проектної компетентності, що поєднує теоретичні знання, здатність до художнього мислення, уміння працювати з технічними ресурсами та готовність до управління творчим процесом.

Імпровізація відіграє вирішальну роль у розвитку творчого потенціалу хореографів під час

їхнього навчання, оскільки вона сприяє формуванню мотиваційних та операційних навичок, необхідних для художнього самовираження (Mova & Makarenko, 2019). Програми навчання танцю все частіше включають технології та міждисциплінарне навчання до своїх навчальних планів, заохочуючи студентів поєднувати традиційні техніки з сучасними підходами. Ця зміна є життєво важливою для виховання нового покоління новаторів у сфері танцю, оснащуючи їх інструментами, необхідними для процвітання в постійно мінливому творчому середовищі (Roof Repairs in Lancaster PA, 2025).

Розвиток творчого потенціалу майбутніх хореографів має враховувати всі ці рівні, хоча акцент у професійній підготовці часто робиться саме на композиційній творчості – здатності створювати власні хореографічні твори. Це вимагає не лише технічної майстерності та знання танцювальних форм, а й художнього бачення, образного мислення, здатності працювати з метафорою та символом, розуміння драматургії та композиції.

Розвиток творчого потенціалу вимагає використання педагогічних підходів, які сприяють експериментуванню, тобто формуванню готовності апробувати нові рухи, їх комбінації та підходи, навіть за умови ймовірної невдачі. Важливою складовою є рефлексія, що передбачає розвиток здатності усвідомлювати власні творчі процеси та аналізувати ефективність застосованих методів. Не менш значущою є автентичність, яка полягає у становленні індивідуального художнього стилю замість механічного копіювання усталених зразків. Окрему увагу слід приділити міждисциплінарності, що означає інтеграцію хореографічного мистецтва з іншими галузями мистецтва, науковими дисциплінами та соціокультурними контекстами. Нарешті, критичне мислення передбачає формування вміння аналізувати хореографічні твори, осмислювати їх культурне та естетичне значення і висловлювати власні обґрунтовані судження (Eisner, 2002).

Крім того, наставництво відіграє важливу роль у підтримці психічного та емоційного благополуччя молодих митців, тим самим посилюючи їхню творчу самовираженість та сприяючи формуванню почуття приналежності до танцювальної спільноти (Evert, 2021).

Проектна діяльність як педагогічний метод має глибокі корені в прагматичній філософії освіти Джона Дьюї та його послідовника Вільяма Кілпатріка. Дьюї наголошував на важливості навчання через досвід, активної участі учня в процесі пізнання, зв'язку освіти з реальним життям (Dewey, 1916). Він критикував традиційну школу за пасивне засвоєння абстрактних знань, відірваних від практики, і пропонував організувати навчання навколо проблем та проєктів,

що мають значення для учнів. Вільям Кілпатрік систематизував ідеї Дьюї у концепції «проектного методу», визначивши проект як «цілеспрямовану діяльність, що здійснюється з усім запалом цілеспрямованої волі» (Kilpatrick, 1918). Він виділив чотири типи проектів: творчі (створення продукту), дослідницькі (вирішення інтелектуальної проблеми), насолоди (естетичний досвід) та навчальні (опанування навичок).

Проектна діяльність у мистецькій освіті постає не лише як форма організації навчання, а як цілісна педагогічна технологія, спрямована на розвиток професійних і творчих компетентностей здобувачів освіти. У процесі створення творчого проекту студенти виконують різні ролі – виконавців, постановників, менеджерів, сценаристів, що забезпечує міждисциплінарний характер навчання та активізує їхній творчий потенціал. Важливою складовою проектною діяльністю є опанування основ арт-менеджменту, що дозволяє структурувати творчий процес, враховувати ресурси, ризики й часові обмеження, а також формує проектну компетентність як складову професійної готовності майбутнього фахівця мистецької галузі (Кондратенко, 2023).

У практиці професійної підготовки майбутніх хореографів Факультету музичного мистецтва і хореографії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка активно реалізуються студентські мистецькі проекти, що сприяють розвитку творчого потенціалу та професійної компетентності здобувачів освіти. Зокрема, пластична вистава-перформанс «*The Seven*» була представлена на сцені університету в межах практичної підготовки студентів 4 курсу спеціальності «Хореографія», що дозволило поєднати академічні знання, творчий пошук та сценічну реалізацію під керівництвом досвідчених постановників і випускників. Прикладом проектною діяльністю є також звітні концерти кафедри хореографії «*Намхненні*» та «*Вільні*» під час якого були представлені студентські композиції, що включали різноманітні танцювальні стилі та творчі рішення, включно з прем'єрами хореографічних постановок, створених студентами під керівництвом викладачів кафедри. Такі проектні виступи забезпечують студентам не лише можливість застосувати набутий теоретичний матеріал у реальних сценічних контекстах, а й розвивають їхню здатність планувати, організовувати й представляти власні творчі рішення, що є ключовими складовими професійної компетентності сучасного хореографа.

Проведене дослідження дозволяє зробити **висновок**, що розвиток творчого потенціалу майбутніх хореографів у процесі проектною діяльністю є перспективним напрямом модернізації мистецької освіти. Аналіз наукових джерел засвідчив, що творчий потенціал хореографа охоплює комплекс когнітивних здібностей, особистісних характеристик, мотиваційних чинників та професійних компетентностей, що реалізуються через виконавську, імпровізаційну та композиційну творчість.

Встановлено, що традиційна система хореографічної освіти переважно орієнтована на репродуктивне навчання – засвоєння існуючих рухових патернів та стилів, тоді як розвиток індивідуальною творчою ідентичності потребує інноваційних педагогічних підходів. Проектна діяльність створює оптимальні умови для стимулювання експериментування, рефлексії, автентичності, міждисциплінарності та критичного мислення.

На прикладі навчальною дисципліною «Технології проектною діяльності у хореографії» продемонстровано, що системна робота над створенням хореографічного продукту – від концепції до презентації результату – забезпечує формування інтегрованою проектною компетентності, що поєднує теоретичні знання, художнє мислення, технічні навички та управлінські вміння. Практичний складник навчання через виконання комплексу творчих та організаційних завдань сприяє трансформації індивідуальною творчою задуму у завершений мистецький продукт, що є показником сформованості творчою потенціалу та професійної готовності майбутніх хореографів.

Інтеграція сучасних технологій (віртуальна реальність, технології фіксації рухів) у проектну діяльність відкриває нові можливості для міждисциплінарної співпраці та розширення меж хореографічного мистецтва. Особливою актуальності набуває розвиток творчою потенціалу майбутніх хореографів в умовах повномасштабної війни, коли креативність стає не лише засобом професійної самореалізації, а й інструментом формування національно-культурної ідентичності та протидії агресії засобами культури.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та апробації конкретних методик розвитку творчою потенціалу майбутніх хореографів, вивченні впливу міждисциплінарних проектів на розвиток творчою потенціалу, а також аналізі можливостей імерсивних технологій у процесі створення інноваційних хореографічних проектів.

Література:

1. Даценко, М. С. (2015). *Теоретичні і методичні засади розвитку творчою потенціалу вчителів у системі післядипломної освіти* [Докторська дисертація]. Київ.
2. Дубасенюк, О. А. (2005). *Виявлення та розвиток творчою потенціалу майбутніх педагогів*.

3. Закалик, Г. (2018). Дослідження творчого потенціалу учнів старшої школи: компоненти творчості, креативність, уява. *Вісник Національного університету оборони України*, 2(50), 65–70.
4. Коновальчук, В. І. (2017). *Розвиток творчого потенціалу особистості в професійній підготовці* [Докторська дисертація]. Хмельницький.
5. Латиш, Н. М. (2012). Структура творчого потенціалу особистості: процесуальний та особистісний аспекти. *Проблеми сучасної психології*, 15, 456–465.
6. Лукановська, А. В. (2014). Структурні компоненти творчого потенціалу та їх методичне тлумачення. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*, 34, 134–141.
7. Холоденко, В. О. (2019). Зміст, структура та детермінанти творчого потенціалу особистості в мистецькій освіті. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 63(2), 187–191. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.63-2.32>
8. Антиюхова, Н. І. (2008). *Психологічні особливості творчого потенціалу особистості* [Докторська дисертація]. Київ.
9. Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
10. Gardner, H. (1973). *The arts and human development*. Wiley.
11. Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.
12. Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, 5(9), 444–454. <https://doi.org/10.1037/h0063487>
13. Foster, S. L. (1996). *Choreography and narrative: Ballet's staging of story and desire*. Indiana University Press.
14. Smith-Autard, J. M. (2010). *Dance composition: A practical guide to creative success in dance making* (6th ed.). Bloomsbury.
15. Lipscomb, V. (2006). The creative process in dance. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 77(3), 30–34. <https://doi.org/10.1080/07303084.2006.10597853>
16. Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.
17. Kilpatrick, W. H. (1918). The project method. *Teachers College Record*, 19(4), 319–335. <https://doi.org/10.1177/016146811801900404>
18. Thomas, J. W. (2000). A review of research on project-based learning. Autodesk Foundation.
19. Sternberg, R. J. (Ed.). (1999). *Handbook of creativity*. Cambridge University Press.
20. Ярошенко, М. П. (2011). *Творчий потенціал особистості: теоретичні засади*. Педагогічна думка.
21. Гончаренко, С. У. (2008). *Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям*. ДОВ Вінниця
22. Mova, L. & Makarenko, L. (2019). Development of the Future Choreographer Creative Potential as a Component of the Present-Day Specialist Training. *INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TRAINING AND EDUCATION*. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-174-2/103-127>
23. Roof Repairs in Lancaster PA (2025) How Can Dance Innovators Shaping the Future of Performance? <https://vocal.media/lifehack/how-can-dance-innovators-shaping-the-future-of-performance>
24. Evert, K. (2021) Unit 9.1: Dance and New Technologies – an Overview of Developments in the 20th Century <https://mutor-2.github.io/HistoryAndPracticeOfMultimedia/units/09.1/>
25. Кондратенко, Г. Г. (2023). Проектна діяльність майбутніх бакалаврів музичного мистецтва на засадах арт-менеджменту. У *Креативні підходи та методи активізації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти* (с. 130–134). Ліга-Прес.

References:

1. Datsenko, M. S. (2015). *Teoretychni i metodychni zasady rozvytku tvorchoho potentsialu vchyteliv u systemi pisliadyplomnoi osvity* [Theoretical and methodological foundations of developing teachers' creative potential in the postgraduate education system] [Doctoral dissertation]. Kyiv.
2. Dubaseniuk, O. A. (2005). *Vyivlennia ta rozvytok tvorchoho potentsialu maibutnikh pedahohiv* [Identification and development of future teachers' creative potential]. Zhytomyr State University Press.
3. Zakalyk, H. (2018). *Doslidzhennia tvorchoho potentsialu uchniv starshoi shkoly: komponenty tvorchosti, kreatyvnist, ujava* [Research of high school students' creative potential: components of creativity, creativeness, imagination]. *Bulletin of the National Defence University of Ukraine*, 2(50), 65–70.
4. Konovalchuk, V. I. (2017). *Rozvytok tvorchoho potentsialu osobystosti v profesiinii pidhotovtsi* [Development of personality's creative potential in professional training] [Doctoral dissertation]. Khmelnytskyi.
5. Latysh, N. M. (2012). *Struktura tvorchoho potentsialu osobystosti: protsesualnyi ta osobystisnyi aspekty* [Structure of personality's creative potential: procedural and personal aspects]. *Problems of Modern Psychology*, 15, 456–465.
6. Lukanovska, A. V. (2014). *Strukturni komponenty tvorchoho potentsialu ta yikh metodychne tлумachennia* [Structural components of creative potential and their methodological interpretation]. *Humanities Bulletin of SHEI "Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University"*, 34, 134–141.
7. Kholodenko, V. O. (2019). *Zmist, struktura ta determinanty tvorchoho potentsialu osobystosti v mystetskii osviti* [Content, structure and determinants of personality's creative potential in art education]. *Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and Secondary Schools*, 63(2), 187–191. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.63-2.32>
8. Antiukhova, N. I. (2008). *Psykhohichni osoblyvosti tvorchoho potentsialu osobystosti* [Psychological features of personality's creative potential] [Doctoral dissertation]. Kyiv.

9. Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
10. Gardner, H. (1973). *The arts and human development*. Wiley.
11. Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.
12. Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, 5(9), 444–454. <https://doi.org/10.1037/h0063487>
13. Foster, S. L. (1996). *Choreography and narrative: Ballet's staging of story and desire*. Indiana University Press.
14. Smith-Autard, J. M. (2010). *Dance composition: A practical guide to creative success in dance making* (6th ed.). Bloomsbury.
15. Lipscomb, V. (2006). The creative process in dance. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 77(3), 30–34. <https://doi.org/10.1080/07303084.2006.10597853>
16. Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.
17. Kilpatrick, W. H. (1918). The project method. *Teachers College Record*, 19(4), 319–335. <https://doi.org/10.1177/016146811801900404>
18. Thomas, J. W. (2000). A review of research on project-based learning. Autodesk Foundation.
19. Sternberg, R. J. (Ed.). (1999). *Handbook of creativity*. Cambridge University Press.
20. Yaroshenko, M. P. (2011). *Tvorchyi potentsial osobystosti: teoretychni zasady* [Creative potential of personality: theoretical foundations]. Pedahohichna Dumka.
21. Honcharenko, S. U. (2008). *Pedahohichni doslidzhennia: Metodolohichni porady molodym naukovtsiam* [Pedagogical research: Methodological advice for young scientists]. DOV Vinnytsia.
22. Mova, L., & Makarenko, L. (2019). Development of the future choreographer creative potential as a component of the present-day specialist training. In *Innovative Technologies in Training and Education* (pp. 103–127). <https://doi.org/10.36059/978-966-397-174-2/103-127>
23. Roof Repairs in Lancaster PA. (2025). How can dance innovators shaping the future of performance? Vocal Media. <https://vocal.media/lifehack/how-can-dance-innovators-shaping-the-future-of-performance>
24. Evert, K. (2021). Unit 9.1: Dance and new technologies – an overview of developments in the 20th century. *History and Practice of Multimedia*. <https://mutor-2.github.io/HistoryAndPracticeOfMultimedia/units/09.1/>
25. Kondratenko, H. H. (2023). *Proiektna diialnist maibutnikh bakalavriv muzychnoho mystetstva na zasadakh art-menedzhmentu* [Project activity of future bachelors of musical art based on art management]. In *Kreatyvni pidkhody ta metody aktyvizatsii navchalnoi diialnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity* [Creative approaches and methods for activating educational activities of higher education students] (pp. 130–134). Liha-Pres.

Дата першого надходження статті до видання: 21.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 11.05.2026